

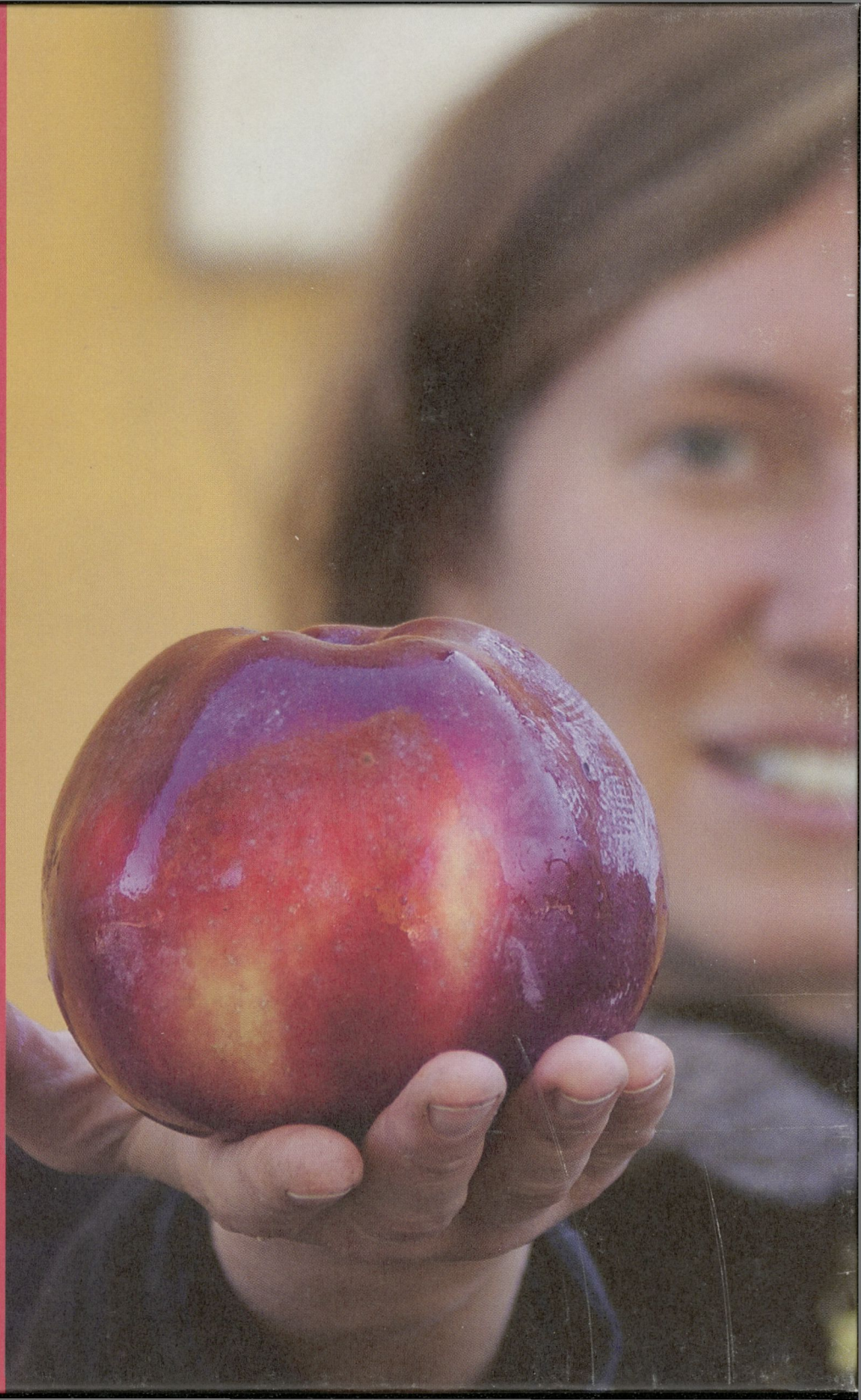
VÅR VARDAG - DITT MUSEUM FATABUREN

2017

VÅR VARDAG - DITT MUSEUM

FATABUREN

2017

VÅR VARDAG - DITT MUSEUM

Red. Anders Carlsson

Nordiska museets och Skansens årsbok

FATABUREN – Nordiska museets och Skansens årsbok – är en skatt av kulturhistoriska artiklar som har publicerats under mer än ett sekel.

Årsboken började som ett häfte med rubriken »Meddelanden«, redigerat 1881 av museets grundare Artur Hazelius för den stödjande krets som kallades Samfundet för Nordiska museets främjande. 1884 publicerades den första kulturhistoriska artikeln och när publikationen 1906 bytte namn till »Fataburen. Kulturhistorisk tidskrift« kom de vetenskapliga uppsatserna att dominera innehållet. Från och med 1931 fick årsboken en mer populär inriktning och i stora drag den form som den har i dag. Fataburen har sedan dess förenat lärdom och sakkunskap med syftet att nå en stor publik.

Fataburen är också en viktig länk mellan Nordiska museet och Skansen, två museer med en gemensam historia och en gemensam vänförening. Varje årsbok har ett tematiskt innehåll som speglar insatser och engagemang i de båda museerna, men verksamhetsberättelserna trycks numera separat och kan rekvireras från respektive museum.

Ekonomiskt stöd från Samfundet Nordiska museets och Skansens Vänner gör utgivningen av Fataburen möjlig.

NORDISKA MUSEET

SKANSEN

Fataburen 2017

Nordiska museets förlag

Box 27820

115 93 Stockholm

www.nordiskamuseet.se/förlag

www.nordiskamuseet.se/fataburen

www.fataburen.se

© Nordiska museet och respektive författare 2017

Redaktör Anders Carlsson

Medredaktör Ewa Kron

Bildredaktör Marie Tornehave

Bildbehandling Karolina Kristensson och Peter Segemark

Omslag och grafisk form Lena Eklund, Kolofon

Översättning Alan Crozier

Omslagets framsida Klara Holmqvist, sektionschef för trädgården vid Nordiska museets avdelning Julita gård, skriver i denna bok om humle, pelargoner, pioner och frukt. Foto: Peter Segemark, © Nordiska museet.

Pärmarnas insidor De nya tapeterna i Tottieska huset på Skansen är tillverkade av företaget Handtryckta Tapeter Långholmen AB. Mönstren är kopior av original av Johan Norman (1744–1808) som finns representerad i Nordiska museets samlingar. Foto: Handtryckta Tapeter Långholmen AB.

Tryck och repro Italgraf Media AB, Stockholm 2017

ISSN 0348 971 X

ISBN 978 91 7108 598 6

Levande kultur

Trädgården på Julita gård

KLARA HOLMQVIST är sektionschef för trädgården vid Nordiska museets avdelning Julita gård.

Tänk att här, där vi nu gräver, krattar, promenerar och sitter i gräset, har det funnits en trädgård i åtminstone fem hundra år. Det är samma jord och samma himmel ovanför trädskronorna. När vi gräver hittar vi tegelkross från det medeltida klostret och vi planterar våra äppelträd på den plats där klostrets lekbröder planterade sina. Vissa omständigheter har förändrats, men en spade ser i princip likadan ut nu som då. Och fortfarande surrar bina i lindarna och när solen går ner över sjön Öljaren färgas himlen lysande rosa.

Naturen, växterna, förnyar sig ständigt men en trädgård är mer än de enskilda växterna. Den är platsen, arbetet, njutningen, nyttan och drömmarna. I trädgården vid Julita gård finns strukturer som är månghundraåriga. Som en promenadgång eller en terrasserings vid huvudbyggnaden där klosterkyrkan förr låg. Tänk om vi kunde veta vilken som är trädgårdens äldsta växt. Det skulle kunna vara något av de höga bergamottpäronträden. Eller den sibiriska nunneörten, som växer upp varje vår för att blomma med honungsdoftande gula blommor och sedan snabbt sjunka ihop och försvinna, men vars jordstammar lever kvar i marken. Kanske något av parkträden, en lind eller en ek, eller en oansenlig ört i gräs-

Äppelpergolan på
Julita gård. Foto:
Karolina Kristensson,
© Nordiska museet
(NMA.0075605).

mattan som överlevt i decennier genom att skicka sina utlöpare genom jorden.

Trädgårdsmästare på Julita gård - en i raden

Att arbeta i en sådan här trädgård är ett privilegium och ett ansvar. Det räcker inte med att vara duktig i trädgårdsmästarhantverket, man måste också lära känna trädgårdens historia. Det tar många år innan platsen har »sjunkit in» och man känner till i vilka rabatter sorkarna bor, var det växer fyllda snödroppar på våren och var det är lönlöst att plantera eftersom markytan ligger så lågt i förhållande till sjön att där står vatten vid snösmältningen. Man måste ha med sig hur platsen såg ut och användes för hundra år sedan och ännu längre tillbaka i tiden. Veta att buxbomen som kantar rabatterna i herrgårdsparken är sticklingar tagna från buxbom som planterades på samma plats på 1910- eller 20-talet och som hållit sig frisk och visat sig hårdig i decennier. Har man inte denna kunskap om trädgårdens historia är det lätt att man missar något väsentligt och i värsta fall gör något oåterkalleligt. Hugger ner ett träd eller tar bort en växt som funnits där långt innan vi föddes.

Erik Pålsson hette den förste trädgårdsmästaren som vi vet namnet på. Han arbetade på gården år 1592. Vid den tiden var Julita en kungsgård och man odlade morot, palsternacka, persilja, huvudkål och pepparrot i det som då kallades kryddgården. Erik Pålsson följdes av Olof Andersson i början på 1600-talet, Måns Collin, Eric Hellberg och Pehr Flodmark under 1700-talet och därefter av många fler. De var alltid män då trädgårdsmästaryrket var förbehållet män. Men en trädgårdsmästare på 1700-talet hade i regel den egna familjen till hjälp. Det fanns också trädgårdsdrängar och när det var extra mycket att göra kunde även övriga arbetare på godset kallas in, män som kvinnor och ibland barn.

Då liksom nu är mycket av en trädgårdsmästares kunskap erfarenhetsbunden, det är handens och sinnenas kunskap. Hur ska jorden kännas när man smular den mellan fingrarna? Hur mycket väger den nyvattnade kukan i handen när den är lagom vattnad?

Vårarbete i pionträdgården när vårlöken blommar. På bilden artikelförfattaren och Eva Eneblad, trädgårdsmästare på Julita gård. Foto: Peter Segemark, © Nordiska museet.

Hur luktar melonen när den är skördemogen? Dåtidens trädgårdsmästare var mångkonstnärer och det är lätt att känna ödmjukhet inför deras kunskap, från det mycket avancerade till det enkelt handfasta.

När trädgårdsnäringen växte och utvecklades i Sverige under 1800-talet professionaliserades yrket och trädgårdsskolor startade för att utbilda unga förmågor. En trädgårdsmästare skulle, förutom att kunna formge och anlägga trädgårdar enligt tidens ideal, också kunna växtförökning, marklära, beskärning, skötsel av krukväxter och hur man värmer upp och konstruerar drivbänkar och växthus.

Ofta började man som trädgårdsdräng eller trädgårdselev på en herrgård eller ett slott och gick sedan vidare till en trädgårdsskola.

Så gjorde Victor Norberg, som anställdes som trädgårdsmästare på Julita gård 1916. Norberg hade utbildat sig vid Experimentalfältets trädgårdsskola i Stockholm. Dessförinnan var han trädgårdsdräng på Tistad slott och elev i trädgården på Ericssbergs slott. Norberg är en av dem som har stannat längst i sin trädgårdsmästartjänst på Julita gård, hela 34 år. Hade vi fått träffa honom kunde vi fått veta allt om trädgården och hur den sköttes i början av 1900-talet.

Trädgårdsarvet

På Julita gård arbetar vi med att bevara ett trädgårdsarv. Det gör vi genom att vårda den trädgårdsanläggning som fanns här när Arthur Bäckström donerade sitt gods till Nordiska museet 1941 – en anläggning som i sin tur var sprungen ur den äldre trädgård som fanns när Bäckström kom hit. För oss som arbetar här i dag handlar det om att hålla gräsytor öppna, att låta grusgångarna behålla sin ursprungliga sträckning och att sköta de växter som har funnits här sedan 1900-talets början. Vi vill att de som besöker Julita gård ska få se en herrgårdsmiljö som den såg ut för hundra år sedan.

Men en trädgård är aldrig stillastående utan förändras hela tiden. På så vis skiljer sig bevarandet av en trädgård från bevarandet av till exempel hus och föremål. Vi måste ta ställning till hur vi ska göra när ett träd blir så gammalt att det börjar bli riskabelt att låta det stå kvar, när en rosenbuske dör och det inte längre går att köpa samma sort eller när tujahäcken som ursprungligen var klippt, nu vuxit till tre gånger sin gamla höjd. Det går inte att frysa en trädgård vid en viss tidpunkt. Istället vill vi genom medveten och kontinuerlig skötsel utveckla trädgården med utgångspunkt i kunskap om dess historia. Bara så kan *den historiska trädgården* leva vidare. Utan skötsel – människor som arbetar – förloras snart trädgårdens karaktär och växtmaterialet konkurreras ut, förväxer eller försvinner.

En återkommande arbetsuppgift då som nu – att klippa överblommade rosor i rosengården. Denna bild är från 1956. Fotograf okänd, Nordiska museets arkiv (NMA.0063432).

Vår trädgård har tillkommit och utvecklats i ett sammanhang. Godsets byggnader har genom århundradena förändrats och anpassats till nya tider och ideal. Likaså trädgården. Till Julita gård hör inte bara marken kring herrgårdsbyggnaden utan också åkrar, betesmark, skog och fiskevatten i bygden runt om. Genom att hålla hagarna betade och de små stugorna i skick har vi möjlighet att visa en helhetsmiljö som inte finns kvar på många andra platser. Kanhända fick de torpare och statare som vid förra sekelskiftet gjorde sina dagsverken i herrgårdsparken här inspiration till sina egna blygsamma prydnadsodlingar. Man får inte glömma att det var deras arbete och slit, direkt och indirekt, som gjorde herrgårdens trädgård möjlig.

På Julita gård arbetar vi också med att bevara ett trädgårdsarv som inte har direkt koppling till gården. Det gör vi i samarbete med Sveriges lantbruksuniversitet och Programmet för Odlad Mångfald (POM). Hos oss odlar vi nu gamla sorter av frukt, humle, pelargoner, pioner, dahlior, perenner och lökväxter. Sorterna har samlats in genom inventeringar runt om i landet och blivit provodlade, dokumenterade och utvärderade. De mest värdefulla har blivit utvalda att ingå i den nationella samlingen för kulturväxter vid Sveriges lantbruksuniversitet i Alnarp och att odlas, visas och bevaras i lokala klonarkiv som hos oss.

Klonarkiv för frukt

Många associerar Julita gård med äpplen och fruktodling. Det kommer sig av att det sedan början av 1980-talet funnits en genbank, ett så kallat klonarkiv, för frukt hos oss. Då var det något nytt att bevara kulturväxter på museum. Vid sekelskiftet 1900 fanns det en uppsjö odlade sorter, både namngivna sorter framtagna av växtförädlare och så kallade lokalsorter som odlats av befolkningen och anpassats efter odlingsförutsättningarna i en viss region. Under 1900-talet hade antalet sorter minskat dramatiskt i och med att husbehovsodlingen minskat, marknaden kommersialiserats och produktionen rationaliserats. Som tur var fanns det

'Teda' är ett vackert litet päron och en av de fruktsorter som bevaras i klonarkivet. Foto: Klara Holmqvist.

en hel del gamla fruktträd kvar när man insåg att det var bråttom att rädda kulturarvet och började inventera i slutet av 1970-talet. De träd som man då hittade i trädgårdar runt omkring i landet var kända sorter som 'Åkerö', 'Melon', 'Transparente Blanche' och 'Gråpäron' men också lokala sorter som dragits upp av någon trädgårdsmästare och spridits i trakten. Det kunde även vara kärnsådder, det vill säga träd som uppkommit genom att man sått en kärna och sedan funnit frukten användbar eller trädet vackert och låtit det växa kvar.

Vill man föröka äppel- och päronträd (och de flesta andra frukt-sorter) måste förökningen ske *vegetativt* genom ympning eller okulering om man vill behålla en viss sort. Man tar då en kvist eller en knopp från den sort man vill föröka och får den att växa samman med en annan äppel- eller päronplanta som får utgöra trädets grundstam (rot). Man kan säga att man klonar sorten, därav benämningen *klonarkiv* på våra genbanker för levande växter. I dag har vi omkring 300 fruktträd i parken på Julita. Av dessa är 47 så kallade mandatsorter som vi har särskilt ansvar att bevara. Dessa sorter ska finnas i två exemplar och vårdas väl och hållas friska så långt det är möjligt. Även de träd som växte här innan Nordiska museet tog över driften 1944 är vi särskilt rädda om. De är vår länk till historien, när Julita gård var en av många herrgårdar i trakten med egen fruktodling.

Ett av de vackraste av de gamla träden är Södermanlandspäronet som växer utanför växthuset. Det är troligtvis mycket gammalt och uppenbart mycket ihåligt och antagligen har det inte lång tid kvar att leva. På hösten brukar dess blad färgas mörkt rödorange och päronen, som är hårda in i oktober, dimper i backen där fåglarna är snabba att picka i sig det söta fruktköttet. Södermanlandspäronet är en sort som man tror har uppkommit i Sverige även om man inte vet var moderträdet växte. Ofta vet man inte så mycket om de riktigt gamla sorternas ursprung. Kanske har de importerats till större trädgårdsanläggningar under 1700-talet, då det inte fanns någon fruktträdsförökning i Sverige att tala om, och sedan tappat bort sina ursprungliga namn. Vid mitten av 1800-talet fanns det i

alla fall många redan gamla Södermanlandspäron i Södermanland. Pomologen Olof Eneroth gav sorten sitt namn – tidigare hade det hetat olika på olika platser: Enhörningspäron, Trystorpspäron, Svenskt Höstsmörpäron. När vårt träd går ur tiden kommer vi att sakna det, men vi har redan tagit ympris och planterat ett nytt exemplar i närheten av det gamla. Så får det leva vidare, om än i en yngre version.

Humle och pelargoner

Vårt åtagande som klonarkiv har vuxit de senaste åren. Nu är det inte längre enbart fruktträd vi bevarar. Sedan 2013 har vi ett klonarkiv för humle i anslutning till köksträdgården och sedan 2015 bevarar vi pelargoner med lång historia i vårt växthus.

Redan på 1500-talet nämns humle bland grödorna som odlades på Julita gård och 1735 fanns här en humlegård med 2 000 humlestörrar. Humle är en växt som odlats i Sverige åtminstone sedan slutet av 800-talet. Under 400 hundra år var odlingen lagstadgad eftersom man ville att Sverige skulle vara självhushållande på humle. Öl var ett viktigt livsmedel och med humle kunde man konservera ölet så att det gick att lagra. Där det var ont om färskvatten, som till sjöss, i militära fältläger eller i trånga städer, kunde det vara livsavgörande med tillgång till en dryck som man inte blev sjuk av och som dessutom innehöll mycket kalorier, vitaminer och mineraler. Till följd av detta har det funnits humlegårdar på tusentals platser i Sverige, som vid Julita gård.

All humle som odlats historiskt i Sverige tillhör samma art, men plantorna är inte genetiskt identiska. Det är som med oss människor: Vi får gener från våra föräldrar och dessa kombineras ihop till en ny unik individ. Arten humle är tvåkönad, så han- och honblommor sitter på olika plantor. Det är bara honplantorna som ger de värdefulla kottarna och därför är det bara dessa man har velat odla. Då det inte funnits några hanplantor i närheten har växten spridit sig vegetativt med utlöpare, det vill säga långa sidoskott under och över marken. Humlen kan därför hålla sig ung och vital

och leva kvar på platser där man för länge sedan slutat odla den.

Den humle som nu växer på Julita gård är antingen insamlad på platser där det tidigare har funnits humlegårdar eller inlämnad av människor som känner till just sin plantas odlingshistoria. Humlegården har krympt från 2 000 till 24 störar. Men det är nu störar med 24 olika kloner som alla är unika och har en egen historia. Någon humle från den humlegård som låg här 1735 har vi inte kvar. Däremot har vi humle från en ö i Hjälmaren, Tåkenön, som hör till Julita gård. Här odlades 100 störar år 1735 och det är inte osannolikt att denna humle härstammar från herrgårdens humlegård och har överlevt på ön sedan dess. Tåkenöhumlen har vackra kottar med hylleblad som ofta skiftar i rött. Dessutom innehåller den höga halter av alfasyra, något som brukar uppskattas av ölbryggare.

Den huvudsakliga skötseln i humlegården går ut på att få tre till fyra skott att slingra sig uppför stören och sedan ta bort övriga skott som växer upp under säsongen. Humle växer fort, under försommaren upp till otroliga trettio centimeter per dygn. Det gäller alltså att hålla sig i närheten och reda ut skotten innan man har ett stort trassel i odlingslådan. Vi odlar humlen i nergrävda lådor med öppen botten för att hindra rötternas spridning i sidled. Vi måste kunna vara säkra på att klonerna inte rymmer och blandar sig med varandra – det är en grundförutsättning för en fungerande genbank.

Till skillnad från humlen finns det ingen risk att pelargonerna sprider sig ohämmat. Här är utmaningen en annan, då de odlas i krukor som inte har en bestämd plats och har etiketter som kan försvinna. Pelargoner riskerar också att drabbas av svampsjukdomar och ohyra men genom att se till att de är i god kondition blir de mer motståndskraftiga. Det gäller också att inte vattna för mycket. Våra odlade pelargoners vilda släktingar finns i Sydafrika, där de växer i ett medelhavsklimat på lätta, näringsfattiga jordar där vat-

Humlekottarna
mognar i augusti.
Vissa kottar är sär-
deles vackra. Foto:
Klara Holmqvist.

ten aldrig blir stående. Man får ha detta i åtanke när man pysslar med sina plantor.

Pelargonen var otroligt populär som krukväxt under 1800-talet och ungefär fram till första världskriget. Sedan kom en lång svacka och växten blev omodern. Var den kanske för prålig och färgstark för de nya funktionalistiska idealen? De som inte var så modemedvetna fortsatte ändå odla sina pelargoner hemma på fönsterbrädan. De är enkla att föröka med sticklingar så man kunde lätt dela med sig till släkt och vänner och föryngra sina egna plantor så de inte tappade i vitalitet. På 1990-talet vände det och än syns ingen avmattning när det gäller pelargoners popularitet.

På 1990-talet gjordes den första insamlingen av gamla pelargon-sorter i Sverige av Uppsala Botaniska trädgård. Det är delar av denna samling som i dag finns på Julita gård tillsammans med pelargoner som hittats genom POM:s inventeringar. Nästan alla våra pelargoner är zonalpelargoner (*Pelargonium x hortorum*) och flera sorter liknar varandra. Men det gör ingenting. Blomningen under sommaren är överväldigande. Flera sorter har en mycket stark växtkraft och ett blad kan bli större än en utspärrad hand. Det mest speciella är ändå att plantorna så tydligt bär vittnesmål om en lång odlingstradition. Dessa krukväxter har vattnats, gödslats och pysslats om kontinuerligt i 70, 80, 100 år. Henriks knallrosa »pelargonia«, är ett exempel.

Henrik, född i början av 1900-talet, var ungtal och enligt hans systers dotterdotter, som lämnade in pelargonen till Botaniska trädgården, hade han alltid vackra blommande pelargoner i fönstren. Henrik hade fått pelargonerna efter sin mor och mindes dem från sin egen barndom. När han verkade (klippde och filade) klövarna på gårdens kor lade han det som blev kvar som gödsel i krukorna – det var innan man började med flytande näring i plastflaska. Vi fortsätter nu att vårda Henriks pelargon och alla de andra genom att kontinuerligt vattna, putsa, toppa och föryngra dem.

Henriks pelargonia.
Foto: Peter Sege-
mark, © Nordiska
museet.

Herrgårdspionerna

Varje år kring midsommar kommer många besökare för att ta del av trädgårdens mest överdådiga upplevelse: pionblomningen. Ofta har man ringt i förväg för att försäkra sig om att man kommer precis rätt, det vill säga när så många som möjligt av de fyrahundra plantorna slagit ut sina knoppar. Det handlar om tusentals blommor, både enkla öppna med klargult pollen och täta tunga blomhuden med hundratals kronblad. Har försommaren varit kall låter de vänta på sig, men är det varmt ett par veckor så är blomningen fort över. Dessutom kan oväntade skyfall påskynda förfallet genom att slå ner blomstjälkarna till marken så att grusgångarna fylls av drösande silkeslena kronblad.

Pionträdgården i sin nuvarande form har funnits på Julita gård sedan 1990-talet och har alldeles nyligen utökats med ett flertal extra värdefulla pioner. Också dessa har samlats in genom POM. Flera av dem är så kallade herrgårdspioner med det vetenskapliga namnet *Paeonia x hybrida*. Det är en hybrid, en korsning mellan två vilda arter, dillpion och sibirisk pion. Förr spreds ofta trädgårdsväxter från högreståndsmiljöer till allmogen och man skulle kunna tänka sig att herrgårdspionen var just en sådan växt. Men det finns en del oklarheter både om namnet och om herrgårdspionernas ursprung. I trädgårdskretsar har man länge sagt att de flesta herrgårdspioner i Sverige härstammar från en korsning i Bergianska trädgården i Stockholm 1902 och under en period gick de till och med under det vetenskapliga namnet *Paeonia x bergiana*. Men herrgårdspioner har funnits i Sverige sedan slutet av 1700-talet och det finns ett flertal olika kloner i odling som skiljer sig åt i utseende.

Många som har en herrgårdspion tror att det är en dillpion eftersom bladen inte liknar vanliga pionblad. De flesta har kanske inte heller sett en riktig dillpion då de är exklusiva och svårödlade. Men det brukar vara lätt att skilja mellan den kompakta »dilliga« dillpionen och den kraftiga herrgårdspionen om man ser dem tillsammans. Herrgårdspionen är inte alls kinkig när det gäller växtplats och omvårdnad. Det är antagligen därför det kommit in så många herrgårdspioner (men bara en enda dillpion!) vid POM:s invente-

En herrgårdspion från Hälsingland, insamlad genom Programmet för odlad mångfald (POM). Foto: Linnea Oskarsson, POM.

Nästa uppslag: Julita gårds trädgård, växthuset i bakgrunden. Foto: Peter Segemark, © Nordiska museet (NMA.0056597).

PÅ SPANING...

ring. Kriteriet när man har letat efter perenner i detta upprop är att de ska ha en dokumenterad historia från före 1940. När man förökar en pion genom delning behåller den sina sortegenskaper och förblir identisk med sin modersort. Det är så pionerna kunnat bevaras och flytta in i nya trädgårdar.

De herrgårdspioner vi just börjat odla på Julita gård härstammar troligen inte från Bergianska trädgården utan från olika korsningar som uppkommit på olika platser vid olika tillfällen. De har alla små skillnader i växtsätt och utseende och dessutom en unik historia, knuten till de människor som odlat dem. En herrgårdspion odlades på soldattorpet Köpstafallet nära Askersby av en kvinna vid namn Teresia, född 1878 och mor till nio barn. En annan odlades av en skogvaktarfru från Brevens Bruk och en tredje växte år 1922 i trädgården på en gård i Dyltabruk som ägts av samma släkt sedan 1600-talet. Familjen som köpte gården 1922 hade en son vars hustru kom att ta hand om pionen, som tack vare detta nu ingår i vår kulturväxtsamling.

Trädgårdens existens

När Arthur Bäckström donerade sitt gods, Julita gård, till Nordiska museet visste han att tiderna förändrades. Moderniseringen gick snabbt. Arbetskraften blev dyrare och importerad frukt och grönsaker blev billigare. Det var svårt att hålla en stor trädgårdsanläggning igång på samma sätt som tidigare. Bäckström samlade på sig föremål och till och med hus från det gamla bondesamhället. Kanske tänkte han inte på att även många trädgårdsväxter var hotade. Men utbudet i trädgårdshandeln sjönk och hemträdgårdso-dlingen minskade. Tack vare att Julita gård blev ett museum kan vi fortsätta sköta trädgården och bevara miljön som den såg ut i början av förra seklet. Och tack vare att vi odlar POM:s insamlade växtmaterial kan vi bidra till att kulturväxter bevaras så vi fortfarande kan smaka på samma sorts äpplen och dofta på samma sorts rosor som våra far- och morföräldrars far- och morföräldrar. Som sagt, växter som inte sköts riskerar att förloras. Vi som trädgårds-

mästare och trädgårdsarbetare måste finnas här varje vår, sommar, höst och vinter.

En viktig aspekt är att vi som arbetar här inte bara bevarar växterna och själva anläggningen utan också ett trädgårdshantverk som inte längre utövas av så många. Många av de arbetsuppgifter vi utför är desamma som trädgårdsmästare i generationer har utfört. När vi ympar träd, kantskär gångar och driver upp plantor lever detta hantverkskunnande vidare och vi kan förmedla det till kursdeltagare, praktikanter och besökare. Förhoppningen är att alla som besöker Julita gård ska känna att de kan få ta del av vårt arbete och själva inspireras att lära sig något nytt och kanske själva börja odla en ovanlig äppelsort eller en gammaldags höstflox. Att få vara en del av en trädgårds existens, att arbeta i den eller att breda ut sin picknickfilt under trädkronorna, är oerhört värdefullt.

Här är vi en del av historien. Vi vet inte hur Julita gård har förändrats om hundra år. Men de träd vi planterar i dag kommer att stå kvar länge och kanske har de fyllda snödropparna spridit sig i gräset vid trädgårdsmästarbostaden.